Oikeusministeriö 30.9.2016

VASTAUKSIA LAKIVALIOKUNNAN KYSYMYKSIIN LIITTYEN VUODEN 2017 TALOUSARVION KÄSITTELYYN

Tuomioistuinvirasto

Oikeusministeriö on asettanut tuomioistuinviraston perustamista valmistelevan toimikunnan, jonka määräaika päättyy helmikuun lopussa 2017. Toimikunnan mietintöä tultaneen hyödyntämään, kun viraston perustamista harkitaan poliittisella tasolla. Toimikunnan tulee laatia hallituksen esityksen muotoon ehdotus tuomioistuinviraston perustamisesta. Tässä yhteydessä arvioidaan myös taloudelliset vaikutukset. Mikäli tuomioistuinviraston perustamista koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle, viraston perustamisesta johtuvat määrärahatarpeet ilmenevät esityksestä. Viraston perustamista koskevaa päätöstä ei siis vielä ole tehty, joten viraton tehtäviä ja toimialaa ei ole näin ollen määritetty, eikä rahoitustakaan siten ole hahmotettu. Oletettavasti tuomioistuinten nykyisiä hallinnollisia tehtäviä voitaisiin jatkossa hoitaa keskusviraston toimesta. Näin ollen jonkin verran tuomioistuinlaitoksen nykyisiä resursseja voitaisiin kohdentaa tuomioistuinvirastoon.

Tuomarikoulutus

Tuomioistuinlaki tulee voimaan 1.1.2017. Tähän lakiin perustuu uusi tuomarikoulutusjärjestelmä, jossa koulutuksen järjestämiseen liittyy koulutusvirkojen (asessori) ja koulutuslautakunnan perustaminen. Asessorin virat on tarkoitus perustaa siten, että lakkautetaan vastaava määrä esittelijöiden virkoja. Hallituksen esityksessä arvioitiin koulutuslautakunnan toimintamenojen olevan noin 0,3 milj. euroa. Tämä rahoitetaan ilman määrärahakehysmuutoksia.

Ruuhkautuneet tuomioistuimet

Eduskunta on lisännyt vuoden 2016 talousarvion käsittelyn yhteydessä muiden tuomioistuinten toimintamenomomentille rahoitusta ruuhkautuneille tuomioistuimille. Ruuhkarahalla on voitu palkata noin 20 henkilötyövuotta (0,6 % tuomioistuinten kokonaishenkilötyövuosimäärästä). Ruuhkautuneisiin tuomioistuimiin on myös aiempina vuosina kohdennettu lisämäärärahoja, joiden avulla on voitu estää asioiden ruuhkautuminen entisestään. Tästä huolimatta erityisesti käräjäoikeuksissa vireillä olevissa laajoissa riita-asioissa on paljon yli vuoden vireillä olleita asioita. Kuluvan vuoden kesäkuun lopussa yli vuoden vireillä olleiden osuus oli yli 30 prosenttia seuraavissa käräjäoikeuksissa: Ahvenanmaa, Etelä-Karjala, Pohjois-Savo, Helsinki, Vantaa, Kainuu ja Lappi. Vireillä olevien laajojen riita-asioiden kehitys vuodesta 2013 vuoteen 2015 on liitteessä 1. Vuoden 2015 lopussa vireillä olevien asioiden kokonaismäärä kasvoi kahden vuoden takaisesta ja myös yli vuoden vireillä olleiden osuus kasvoi. Helsingin käräjäoikeuden osalta vireillä olevien laajojen riita-asioiden huomattava kokonaismäärän ja yli vuoden vireillä olleiden osuuden kasvu johtuu laajasta asiakokonaisuudesta, jossa käsitellään puukartellien vahingonkorvausvaatimuksia. Vantaan käräjäoikeuden vaikea tilanne tältä osin on parantunut vuodesta 2013, kun WinCapitaan liittyvät asiat tulivat ratkaistuiksi.

Rikosasioissa vireilläoloaikoihin vaikuttaa tuomioistuinten työtilanteen ohella merkittävässä määrin myös tiedoksiantamiseen liittyvät ongelmat. Pääkaupunkiseudulla vastaajien tavoittaminen on hankalampaa kuin pienemmillä paikkakunnilla. Tiedoksiantoon kuluva aika vaikuttaa keskimääräisiin käsittelyaikoihin. Kirjallisesti käsiteltävien rikosasioiden keskimääräinen käsittelyaika on noin puolet istunnossa käsiteltävien käsittelyajasta. Rikosasioiden kokonaiskäsittelyaikaan vaikuttaa siten merkittävästi se, miten suuri osa asioista voidaan käsitellä kirjallisessa menettelyssä. Vuonna 2015 kirjallisesti ratkaistujen rikosasioiden osuus oli koko maassa 37 prosenttia ja esimerkiksi Helsingin käräjäoikeudessa 15 prosenttia. Käräjäoikeuksien välillä olevat rikosasioiden käsittelyaikaerot selittyvät osin edellä mainituista syistä, joten yhteneväisiin käsittelyaikoihin ei välttämättä päästäisi, vaikka kaikilla tuomioistuimella olisi riittävät voimavarat. Yksiköiden välillä olevia asiarakenne-eroja on pyritty ottamaan resurssien jaossa huomioon.

Turvapaikka-asioiden käsittelyn resursointi

Kansainvälistä suojelua hakevien oikeussuojaan liittyvien valitusten käsittelyyn on vuoden 2016 talousarviossa kohdennettu erillinen lisärahoitus: 4,4 milj. euroa momentille 25.10.02 ”Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot ja 7,8 milj. euroa momentille 25.10.03. ”Muiden tuomioistuinten toimintamenot”. Turvapaikkavalituksia käsitteleville korkeimmalle hallinto-oikeudelle tai Helsingin hallinto-oikeudelle osoitetut lisävoimavarat eivät ole vähentäneet muiden tuomioistuinten toimintaedellytyksiä. Muiden tuomioistuinten toimintamenomomentille vuoden 2017 talousarvioesityksessä esitetään 8,67 milj. euroa turvapaikkavalitusten ja perheen yhdistämistä koskevien valitusten käsittelyyn.

Vakuutusoikeus

Vuoden 2017 alusta lukien voimaan tuleva tuomioistuinlaki aiheuttaa muutoksia vakuutusoikeuden ratkaisutoimintaan ja ratkaisukokoonpanoihin. Vakuutusoikeudessa on ollut mahdollista käyttää lainopillisissa asioissa esittelijää yhtenä ratkaisukokoonpanon jäsenenä. Lainmuutoksen myötä se ei ole enää mahdollista, vaan esittelijäjäsen pitää korvata tuomarijäsenellä. Tällaisia juttuja on vakuutusoikeudessa noin 2000 vuodessa, joten kysymys on merkittävästä muutoksesta. Osa tästä tuomaritarpeesta voidaan kattaa tuomioistuinlain myötä tulevilla asessorin koulutusviroilla, mutta todennäköistä on, että vakuutusoikeuden tuomareiden määrää tulee myös lisätä, jotta käsittelyajat eivät pitene. Vakuutusoikeudelta on pyydetty suunnitelmaa siitä, miten he aikovat kehittää toimintaansa ja henkilöstörakennettaan ja miten esittelijän käyttäminen yhtenä ratkaisukokoonpanon jäsenenä voidaan korvata siten, että ratkaisutoiminta säilyy taloudellisesti tehokkaana ja että käsittelyajat eivät pitene, vaan päinvastoin jopa lyhenisivät.

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström on asettamassa selvityshenkilöä, jonka tehtävänä on selvittää vakuutusoikeuden suullisten käsittelyjen järjestelyjä ja suullisen käsittelyn vaikutuksia muutoksenhakijan oikeusturvaan. Lisäksi selvitetään käytäntöjä asiantuntijalääkärinlausuntojen pyytämisessä ja lausuntojen vaikutuksia muutoksenhakijan oikeusturvaan.

Oikeusrekisterikeskus

Oikeusrekisterikeskuksen (ORK) määrärahaksi esitetään 6 591 000 euroa. Momentin kehystasoa on nostettu 300 000 euroa vuosille 2016-2018. Tasokorotus alenee 140 000 euroon vuonna 2019.

Talousarvioesitykseen 2017 sisältyy 200 000 euron siirto ORK:lle OM:n muilta momenteilta.

Kertaluonteisten tietylle kehittämistehtävälle erikseen haettavan lisämäärärahan sijasta oikeusministeriö on päättänyt hankkeistaa Oikeusrekisterikeskuksen sähköisen asioinnin kehittämistehtäviä eORK-hankkeeksi. Oikeusministeriöllä ja valtiovarainministeriöllä on valmisteltavana tuottavuusyhteistyöpöytäkirja kehittämismäärärahan saamiseksi hankkeeseen, jonka tavoitteena on manuaalityön vähentäminen virastossa, rekisterikyselyjen automatisoiminen ja sähköisen asioinnin mahdollistaminen muiden viranomaisten ja kansalaisten kanssa. Arvioitu rahoitustarve on noin 4,5 milj. euroa vuosina 2017–2019. Tavoitteena on kattaa pääosa rahoitustarpeesta VM:n tuottavuusrahasta (yhteistyöpöytäkirjamenettely). Vuotta 2017 koskeva siirto on mahdollista toteuttaa vuoden 2017 täydentävässä talousarvioesityksessä.

Oikeusrekisterikeskuksesta muodostettiin oma kirjanpitoyksikkönsä 1.10.2016.

Kuluvan vuoden määrärahat tullaan käyttämään lähes kokonaan. Tilanne ei ole tältä osin tyydyttävä, koska yleisenä tavoitteena OM pitää sitä, että virastojen määrärahasta noin 8 % siirtyisi seuraavalle vuodelle.

LIITE 1

LAAJA HAASTEHAK., RIITA-ASIA	2013		2015		Muutos	
	YHTEENSÄ	yli 12kk %-osuus	YHTEENSÄ	yli 12kk %-osuus	Yhteensä	%-yksikköä yli 12 kk
KOKO MAA	**8925**	**37,7 %**	**9263**	**45,2 %**	338	7,5 %
Ahvenanmaan KO	**45**	22,2 %	**66**	18,2 %	21	-4,0 %
Espoon KO	**519**	28,1 %	**506**	28,7 %	-13	0,5 %
Etelä-Karjalan KO	**100**	24,0 %	**107**	32,7 %	7	8,7 %
Etelä-Pohjanmaan KO	**125**	12,0 %	**114**	7,9 %	-11	-4,1 %
Etelä-Savon KO	**150**	31,3 %	**153**	15,0 %	3	-16,3 %
Helsingin KO	**3349**	53,8 %	**4266**	71,4 %	917	17,6 %
Hyvinkään KO	**148**	14,2 %	**109**	13,8 %	-39	-0,4 %
Itä-Uudenmaan KO	**175**	28,6 %	**152**	31,6 %	-23	3,0 %
Kainuun KO	**49**	18,4 %	**101**	10,9 %	52	-7,5 %
Kanta-Hämeen KO	**103**	22,3 %	**90**	17,8 %	-13	-4,6 %
Kemi-Tornion KO	**101**	19,8 %	**73**	30,1 %	-28	10,3 %
Keski-Pohjanmaan KO	**53**	39,6 %	**68**	25,0 %	15	-14,6 %
Keski-Suomen KO	**187**	11,8 %	**182**	15,9 %	-5	4,2 %
Kymenlaakson KO	**180**	16,1 %	**184**	18,5 %	4	2,4 %
Lapin KO	**257**	50,6 %	**150**	40,7 %	-107	-9,9 %
Länsi-Uudenmaan KO	**201**	21,9 %	**211**	24,2 %	10	2,3 %
Oulun KO	**231**	15,6 %	**236**	13,6 %	5	-2,0 %
Pirkanmaan KO	**466**	14,2 %	**461**	20,4 %	-5	6,2 %
Pohjanmaan KO	**186**	30,6 %	**201**	34,3 %	15	3,7 %
Pohjois-Karjalan KO	**86**	7,0 %	**73**	6,8 %	-13	-0,1 %
Pohjois-Savon KO	**357**	45,1 %	**352**	47,4 %	-5	2,3 %
Päijät-Hämeen KO	**171**	9,4 %	**143**	11,2 %	-28	1,8 %
Satakunnan KO	**197**	20,3 %	**236**	22,5 %	39	2,2 %
Tuusulan KO	**147**	10,9 %	**143**	18,2 %	-4	7,3 %
Vantaan KO	**712**	61,8 %	**285**	21,4 %	-427	-40,4 %
Varsinais-Suomen KO	**537**	16,6 %	**526**	14,6 %	-11	-1,9 %
Ylivieska-Raahen KO	**93**	25,8 %	**75**	18,7 %	-18	-7,1 %